

آبونه سرائطی

ممالك عثمانیه ده سنه لکی (۶۵) آلتی
آیلغی (۳۵) غروشدی
ممالك اجنبیه ده سنه لکی (۱۷)، آلتی
آیلغی (۹) فراتقدر .

اداره خانه

باب عالی جاده سنده دائره مخصوصه

اخطارات

آبونه بدلی پشیندر .

§

مسلكه موافق آثار مع الممنونیه قبول
اولنور . درج ابدله یازیلرا عاده
اولونماز .

دینی ، فلسفی ، علمی ، ادبی هفته لقی مجموعه اسلامیه در .

صاحب و مدیر مسئول

اشرف ادیب

باش محرر

محمد ماکف

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

حفاظدن یتیم ذاتک شہید اولدقلری روایت ایدیور . زید بن ثابتدن روایت ایدیلن آئیده کی سوزلر بوباده صراحت کافیہ بی حائر در : مصحفی استنساخ ایتدیکم زمان (خلافت صدیق اناسینده) رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم افندمزی دائما تلاوت ایدرکن ایشیتمکده اولدیغ بر آیتی بوله مدم . برخیلی آراشدیردق . نہایت زید بن ثابت الانصاریدہ بولدق . آیت « من المؤمنین رجال صدقوا ما عاهدوا اللہ علیہ » نظم جلیلی ایش . بونی ده مصحفده عائد اولدینی سورہ یہ الحاق ایتدک . بخاری ، مسلم و نسائی مسروقدن روایت ایدیورلر : عبداللہ بن مسعود دیر ایش کہ : « کئنددن بشقہ براللہ اولیان اللہ ذوالجلالہ قسم ایدہرمکہ هیچ بر سورہ نازل اولمامشدرکہ بن انک زده ده نازل اولدیغنی و هیچ بر آیت نازل اولمامشدرکہ نہ دن طولانی زور ایتدیکنی بیلمیم . » بر روایت کورده « ذات اقدس نبویدن یتیم بوقدر سورہ او قودم . » دیر ایدی .

مسرودات آنفہ دن مسبقان اولیورکہ قرآن بدایۃ ایادی تکریم امتده متفرق بر صورتده بولمقده ایکن جناب صدیق آنی بر آریہ طویلامش و قرآنک ایلک اوکجه کیفیت جہی بوندن عبارت بولمشدر . حضرت عثمان ایسہ حفصہ بنت عمر نزدندہ محفوظ اولان مصحف ابی بکردن رقاج نسخہ یازدیرمق اطرافہ کوندرمکدن بشقہ برشی یامامشدر .

حضرت عثمانک یازدیردینی مصاحف روایت مشهورہ کورہ بش نسخہ دن عبارتدر . درت ویدی نسخہ یازدیردینی ده روایت ایدلمشدر . حضرت عثمان بومصاحفدن شام ، یمن ، بحرین ، بصرہ و کوفہ برر نسخہ کوندرمشدر . بونلردن بر نسخہ سفی مکہ کوندردیکی و مکہ کوندرلمش اولیوب مدینہ منورہ آلیقونیلدینی ده روایت ایدلمشدر .

عثمان بن غفلہ دن روایت اولنیور : علی بن ابی طالبی ایش تدمکہ دیبوردی : - ای ناس ، اللہدن قورقیکنز و عثمان حقندہ کی اہاماتکنزی غلو و افراط مرتبہ سنہ وار دیروبده « مصحف یاقیجی » سوزلرینی قولانما یکنز . اللہہ قسم ایدرمکہ او ، مصاحفی یاقدیسه بزم کی اصحاب محمدک رای و فکریلہ یاقدی . اولاً بزہ : قرائت قرآن خصوصندہ الیوم مشہود اولان اختلافانہ دیرسکنز . بر آدم دیکرینہ راست کلیور ؛ بری « بن قرائتم سنک قرائتکدن خیرلیدر » ، دیکری « یوق ، بن قرائتم سنکککدن افضلدر . » دیہرک ارہ لرندہ بر طاقم مناقشہ لر جریان ایدیور . بن بونی کفرہ مشابہ بر حال کوریورم ... دیدی . - یا امیر المؤمنین نہ یامق لازم؟ دیدک . - بن ناسی مصحف واحد اطرافندہ جمع ایتک رآیندہیم . چونکہ بوکون سز بر خصوصدہ دوچار اختلاف اولورسہ کز سزدن صکرہ کلہ جکلر دہا زیاد ، اختلاف ایدرلر . دیدی ... راینی تصویب ایتہ مزاورینہ زید بن ثابت ایلہ سعید بن العاصی چاغیرندی و : - بریکز سویلہ سین . دیکریکنز یازسین . برشیدہ اختلاف ایدرسہ کز مسئلہ بی بکا عرض ایدک دیدی . سورہ بقرہ دہ بر حرفدن ماعدہ هیچ

بریرده ارہ لرندہ اختلاف ظہور ایتدی . مذکور اختلاف ایسہ سعیدک « تابوت » کلمہ سنک تا ایلہ (التابوت) ، زیدک ایسہ ہا ایلہ (التابوہ) شکندہ یازلمسی التزام ایتہ لرندن نشئت ایتشیدی . عثمانک رآینہ مراجعت ایتدیلر ؛ تا ایلہ (التابوت) یاریکنز دیدی .

بزده اساساً یوقاریده حضرت عثمانک زید بن ثابت و سعید بن العاصی قارشی اولان سوزندہ کی اختلافدن مقصد سورہ و آیتلرہ یاخود کلمات قرآنیہ جریان ایدہ جک اختلاف اولیوب بونک صرف رسم خطہ عائد اولدیغنی سویلہ مشدک .

سیوطینک برہاندہ اشہدن روایت ایتمکده اولدینی مسئلہ آتیہ سلف صالحک ایلک یازیلان مصحفک شکل و رسمینی محافظہ نہ مرتبہ اعتنا ایتمکده اولدقلرینی اثبات ایدر : امام مالیکہ مصحفک مؤخرأ خلق طرفندن احداث ایدلمش اولان ہجا ایلہ یازلمسی جائز اولوب اولیہ جنی سؤال ایدلمش « خیر » جوابی ویرمشدر . ینہ امام مشار الیہ دن قرآندہ زیادہ ایدیلن واو والف (اولوادی اولدینی کنی) مثللو حرفلرک قابل حذف و تغیر اولوب اولدیغنی صورولمش . بوکادہ منفی جواب ویرمشدر .

بہقی شعب ایمان بحثندہ دیبوردکہ : مصحف یازان برکیمسہ مصاحف متقدمہ دک ہجایی محافظہ ایلک ، سلفک طرز کتابتنہ مخالفت و انلرک قبول ایتیمش اولدقلری بر رسم خطی تعبیر ایتماک ایجاب ایدر . شوراسی ده شایان قید و تذکاردرکہ مصحف قدیمک شکل تحریرینک اخیرأ وضع اوللان رسم خط قواعدینہ مخالف اولمش بونلرک معانی مقصودہ بہ دلالت ایتہ لرلی اعتباریلہ در . سیوطی برہاندہ ، ابو العباس المرأ کشینک بومسئلہ بدائر « عنوان الدلیل فی رسوم التزیل » نامیلہ بر کتاب تألیف و بوندہ قرآنک رسم خطندہ حروفہ عائد کوریلن اختلاف ، معانی کلماتک اختلافک نتایجندن عبارت اولدیغنی دور و دراز ایضاح و تفصیل ایتدیکنی سویلہ دکدن صکرہ کندیدہ حروف متخالفہ دن مقصود اولان بعض معانی بی و رسم مصحفک قواعد اساسیہ سفی بیان صدندہ مهم و مفید بعض باحث و مطالعات سرد ایتمشدر .

عبدالعزیز چاویش

اسلامدہ فلسفہ

۱۸

یکی علم کلام

اولکی مبحثدہ بیان اولدینی و چہلہ رسمی علم کلامز الیوم قیمت علمیہ سفی ضایع ایتمشدر . بو کونکی علم کلام نظریات جدیدہ فلسفیہ ایلہ تعدیل و احتیاجات عصریہ کورہ توسیع اولونملی در . بو کونکی علم کلامدہ قواعد و مسائل حاضرہ فلسفیہ عقائد اسلامیہ ایلہ بمقایسہ

ما بعد الطبیعه، علم اخلاق شعبه لریله، تاریخ ادیان، تاریخ فلاسفه ایله مزج اولونمق، حال حاضرده انصوص شرعییه ایراد اولنه بیلن کافه شبهات رد وابطال ایدمک اوزره مباحث آتییه یی محتوی اولمق اقتضا ایدر:

۱ — علم کلامک تعریفی، موضوعی، غایه سی، مسائلی، شرفی، لزومی، منهای .

بو قسم مقدمه یی تشکیل ایدر .

۲ — معرفت و علم و فلسفه، علمک معانی، مختلفه سی، تصنیف علوم، قضایای ضروری و نظریه، قوانین ریاضیه نك قوانین محكمه اولدینی، قوانین طبیعه نك قوانین ممکنه اولدینی، قوانین طبیعه نك سنن الهیه ایدوی، دلیل ایله طلب اولنان مطالب، دلیل عقلی و نقلی، نظر صحیح و نص صریح، وفاق عقل و نقل، تحلیل و ترکیب، تعلیل و استقرا و تمثیل، افتراض و تأمل، خبر، وحی و الهام، برهان و حیطه سی، تجربه و مسالك علت، قانون علیت و معیت، استقرانك حیطه سی، تمثیل و تأملك حیطه لری، خبر و وحیک حیطه لری، علوم مغویه ده کی تعلیل و استقراء، دلیل قطعی و ظنی، یقین و شک، ظن و جهل مرکب، سفسطه و چاره خلاصی .

بو قسم منطق جدید ایله مزج اولونمشدر .

۳ — معرفت حقنده کی ایقانی و حسابیه ایله اثباتیه و مثالی و انتقادی مذهب لری، اهل نظر ایله اهل اراده نك مذهب لری، معرفه الالهده نظرك حکمی، بوباده کی مذهب مختار .

بو قسم ما بعد الطبیعه نك علم انتقاد قسمی ایله مزج اولونمشدر .

۴ — معلوم و اقسامی، موجود و اقسامی، وجوب و امکان و امتناع، ذات و جوهر و ماهیت و هویت، وجود و عدم، قوه و فعل، وحدت و کثرت، علل، معانی، اول و مبادی، اول، قدم و حدرت .

۵ — عالم خارجی حقنده حقیقیون و مثالیون مذهب لری، بوباده اهل نظر ایله اهل اراده مذهب لری، آتوم و موناد نظریه لری، جوهریه و عرضیه مذهب لری، تحلیل اجسام، ماده و قوت، حدوث و قدم ماده، حدوث عالم .

بو ایکی قسم ما بعد الطبیعه نك علم کیانی عقلی قسمی ایله مزج اولونمشدر .

۶ — وجدان، حادثات و وجدانیه، ملکات نفسیه، قوه حسیه، قوه مدرکه، قوه اراده، قضا و قدر، جبریه و ایجابیه مذهب لری، روح ایله بدن، انسان و حیوان، حیات نظریه سی، ماهیت روح، مادیون و روحیون مذهب لری، بوباده کی مذهب مختار .

بو قسم علم النفس تجربی و عقلی ایله مزج اولونمشدر .

۷ — میخانیکیت و فائیت مذهب لری، منکرین الهک استدلال لری، بو استدلال لری فیزیق، بیولوژی و فلسفه قواعدی ایله رد و ابطال، اثبات واجب حقنده ادله فلاسفه جدیده، ادله کلامیین، ادله سلف امت، توحید باری، تثلیث و مذهب نصاری، صفات و افعال الهیه، اهل اثبات و تاویل، مذهب تعطیل و تمثیل و تحجیل، مذهب یهود، عنایت سبحانیه، مذهب فلاسفه، اسماء الهیه .

ایدیله رك قابل توفیق اولانلری عن برهان قبول، قابل توفیق اولیانلری ینه عن برهان رد ایدملی؛ منطق جدید معیار قیلملی در .

اسکی علم کلام طبیعیات و فلکیات مسائلی محتوی اولدینی حالده بو کونکی علم کلام مسائل مذکوریه طوغریدن طوغری به محتوی اولیه جقدر؛ چونکه وقتیه طبیعیات و فلکیات علم کلی اولان فلسفه شعباتندن ایدی. علم کلام فلسفه ایله مزج اولونجه بالطبع فلکیات ایله ده مزج اولنه جق ایدی. بویه جه رسمی علم کلام طبیعیات و فلکیات مسائلی طوغریدن طوغری به محتوی اولمش ایدی. ترقیات علوم سایه سنده طبیعیات ایله فلکیات فلسفه دن آریله رق مستقلاً بر علم اولمغه طبیعیات و فلکیات ایله فلسفه نك موضوع لری آیرلمش، فلسفه اولسکی کی طبیعیات و فلکیاتی صدرنده طوته ماز اولمشدر. طبیعیات و فلکیات بالکمز حساً ثابت اولان حادثاته، فلسفه طبیعیات و فلکیات ایله استحصال اولنان نتیجه تعلق ایدر؛ طبیعیات و فلکیات حادثات آره سنده کی نسبت ثابتیه اشعار ایدن قوانین تأسیس ایدر، فلسفه بو قوانینك قطعی و یا ظنی اولدینی و عالم طبیعت حقنده نه کی نتایج استنتاج اولدینی تتبع ایدر. طبیعیات و فلکیات حادثات و قوانین تتبع ایتمکه اصلا حادثات محسوسه سی تجاوز ایتمز، انجق معرفت حسیه به حصر تتبع ایدر، فلسفه حادثاتك اصلنه، ماده سنه نفوذ ایدرک معرفت حسیه ده قالماز، بلکه ما بعد الطبیعی اولان بر موجوده قدر واریر .

مشهور سنسره: «فلسفه تمامیه یرلشمش بریلکی در» دیور. فی الواقع علوم خاصه نك مبتنی اولدینی مبادی، فلسفه نك بحث ایده جکی مبادیدن تفرع ایدر. علوم خاصه اشیا نك آز، چوق قریب اولان اسبابندن؛ فلسفه اشیا نك اسباب اخیره سنندن، اسباب عالیه سنندن بحث ایدر. بو معنایه کوره فلسفه بو کون، بر علم کلی اولور، کافه علومده حاکم اولور. یکی علم کلام ایشته کافه علومده حاکم اولان فلسفه جدیده ایله مزج اولنه جق؛ هر نه قدر طبیعیات و فلکیات مسائلی طوغریدن طوغری به محتوی اولیه جق ایده ده طبیعیات و فلکیات ایله استحصال اولنان نتایجی، حادثات محسوسه نك اصلی، ماده سی تحری ایده جک؛ مسائل مذکوریه یی طولایسیله احتوا ایتمز اوله جقدر. «افلا ینظرون الی الابل...» نظام جلیلی موجبجه طبیعیات، «او لم ینظروا فی ملکوت السموات» نظام جلیلی موجبجه فلکیات علم شریعتیه، علم توحیده، علم کلامه خادمدر. علم کلامک طبیعیات و فلکیات ایله بشقه نه ایشی اولور؛ علم کلام معارف حسیه یی، قوانین حادثاتی نصل انکار ایدر؛ علم کلام مسائل و قواعد ریاضیه دن استعانه ایدر، هیچ رجعتله قوانین ریاضیه به قارشو کلز، خلاصه علم کلام قوانین علمیه به مخالف اوله ماز .

یکی علم کلامک پروغرای

نظریات جدیده فلسفه ایله مزج و احتیاجات عصریه ایله متناسب اوله جق اولان یکی علم کلام فلسفه جدیده نك علم النفس، علم منطق،

فقه

خلافت :

جناب حقك توفیق و استاد محترمك همیله بو هفته دن اعتباراً خلافتیه دائر بر قسم مخصوص آچوروز . خلافتیه كه اصول فقهك اك مهم بر شعبه سیدر، عصرلردن بری مملکت مزده مندرس ایدی . نه مدرسه لرده، نه دارالفنونده تدریس اولمایوردی . بوندن بر قاچ سنه اول فاضل محترم از میرلی اسماعیل حق بك افندی حضرتلرینك دلائله ایلك دفعه اوله رق دارالفنون علوم شرعیه پروگرامنه ادخال اولوندی و مشارالیه طرفندن تدریسه باشلانهرق تورکجه بر اثرده وجوده کتیریلدی . هرجهتدك، معارضتك دلائلی رد و جرح ایله کندی نقطه نظری مدافعه ایتمسندن وجود بولان علم خلاف - استاذك اعتبارینه کوره - اوج قسمدر :

(۱) دلائله کی اختلاف ،

(۲) مسالکده کی اختلاف ،

(۳) مسائلده کی اختلاف .

بعض مجتهد، دیگر مجتهدك دلیل عدایتدیکی شیئی دلیل صایمیور . مجتهدلرک متفقاً دلیل شرعی عدایتکاری شیر کتاب ایله سندن عبارتدر . فقط قیاس کی، اجماع کی، استحسان کی بعض مجتهدینه کوره دلیل اولان شیر دیگر بعض مجتهدلره کوره دلیل عدایتدیلمیور، اولرله بر حکم شرعی ثابت اوله میور . ایسته دلائله کی بو مختلف نقطه نظرلر برنجی قسمی تشکیل ایدیور .

صوکر مجتهدلرک متفقاً دلیل عدایتکاری بر شیئی صورت تلقیلری باشقه باشقه اولور . بوندن ده مسالک اختلافاتی ظهور ایدر . مثلاً بعض مجتهدلر ایچون (سنت) ك سنت شایعه اولمسی لازمدر . حالبوکه بعضلرینه کوره شیوع شرط دکدر ، اسناد لازمدر .

بو ایکی قسم ، علم خلاف حقنده نظریات اساسیه یی ، مسائل غامضیه یی محتویدر . استاذك تألیف و نشر بویوردی « علم خلاف » بو بایده ایضاحات کافییه شاملدر . بوندن صوکر اوچنجی قسم کلیور که بوده مختلف فیه مسائل شرعییه موضوع بحث ایدیور . بوقسمده اقوال مختلفه فقهها ذکر و تشریح اولونیور .

بو علم، کرک اصول فقهك مهم بر شعبه سی اولوق اعتباریه، کرک مناظرات اجتهادیهك جولانکاهی بولونمق حسینیه نه درجه حائز اهمیت اولدینی آشکاردر . اسلامده کی حرکت فکرییه کی کورمک ایچون بو کی علوم کالییه یی تدقیق و تنقیح ایتلیدر .

بو خصوصده استاذك بذل ایتدیکی غیرتله، همتلر جفا شایان جبرتدر . بر طرفدن بو علملری احیا ایتک ، دیگر طرفدن انلره یکی بر رونق ویرمک ... ایسته استاذك اك سودیکی مشغله ۱ سنه لردن بری حیاتی حصر ایتدیکی ، یورولمق بیلمز بر تنبع، خارق العاده دینه جک بر سی

بو قسم مابعد الطبیعه ك الهیات عقلی قسمی ایله مزج اولونمشدر . ۸ - لزوم نبوت، سمنیه و صابنه و عقلیون مذهبلی ، احتیاج دین ، دین طیبی و الهی ، انبیاء سالفه ، نسخ و تحریفك اسبابی ، سیر جلیله و اخلاق فاضله ایله فخر عالم افسدمن حضرتلرینك نبوتلرینی اثبات ، معجزات و امکانی ، معجزات محمدیه .

بو قسم اخلاق و تاریخ ادیان ایله مزج اولونمشدر .

۹ - دین اسلامك دین عام اولدینی ، دین اسلامك دین طیبیك اهم قواعدی اوزرینه مؤسس ایدوکی ، دین اسلامك دین فطری اولدینی ، دین اسلامك سعادت مادیه و معنویه یی کافل بولوندینی ، دین اسلامك قانون اقوم ایدوکی ، دین اسلامك دین عقل و دین علم و دین فضیلت و دین همران بولندینی ، دین اسلامك دین عدل و دین هدایت و دین تعاون و دین شوری و دین حقیقت و دین مصلحت و منفعت ایدوکی ، دین اسلامك خرافاتی ابطال ، اساطیری رد ایتدیکی .

بو قسم علم اخلاق ایله مزج اولونمشدر .

۱۰ - اشراط ساعت، احوال برزخ، احوال معاد، فلاسفه و ملیون مذهبلی ، دار نعیم و جحیم ، شفاعت ، رؤیت رب .

بو قسمده مابعد الطبیعه ك علم النفس عقلی قسمی ایله مزج اولونمشدر .

۱۱ - ضروریات دینییه ، اصول شرع ، مصلحت و حکمت، حسن و قبح ، مالا یطاق ، ماجاء به الشرع ، ایمان و کفر، اطاعت و معصیت و ولایت ، حیطة اسلام ، حیطة تسنن، احکام فلاسفه .

بو قسم اخلاق ایله مزج اولونمشدر .

۱۲ - نصوص جلیله حقنده وارد اولان شهادتی رد ایدر .

بو قسم مسائل طبیعییه و فلیکیه ایله نصوص آردسند کی نسبی ارايه ایده جکدر .

۱۳ - امامت کبری ، امام المسلمین ، امام بالحق .

بو قسمده اخلاق ایله مزج اولونمشدر .

۱۴ - قرون ثلثه : اسحاب کزین، اخبار تابعین و تبع تابعین ، صدر اسلامه بر نظر .

۱۵ - فرق اسلامیه موجوده .

بو ایکی قسم تاریخ اسلام و تاریخ علوم ایله مزج اولونمشدر .

۱۶ - مذاهب موجوده ملیه و فلسفییه .

بو قسم تاریخ ادیان و تاریخ فلاسفه ایله مزج اولونمشدر .

از میرلی

اسماعیل حق

تصحیح . — ۳۴۱ نجی نسخه ك یکرمنجی صحیفه سنك بشنجی سطرنده « ناهیه » و ۲۷ نجی سطرنده « ذکر الله ایله تخلیه » ترتیب سهرلرینك شو صورته تصحیحی اقتضا ایدر : « ناصیه » ، « ذکر الله ایله تخلیه » .